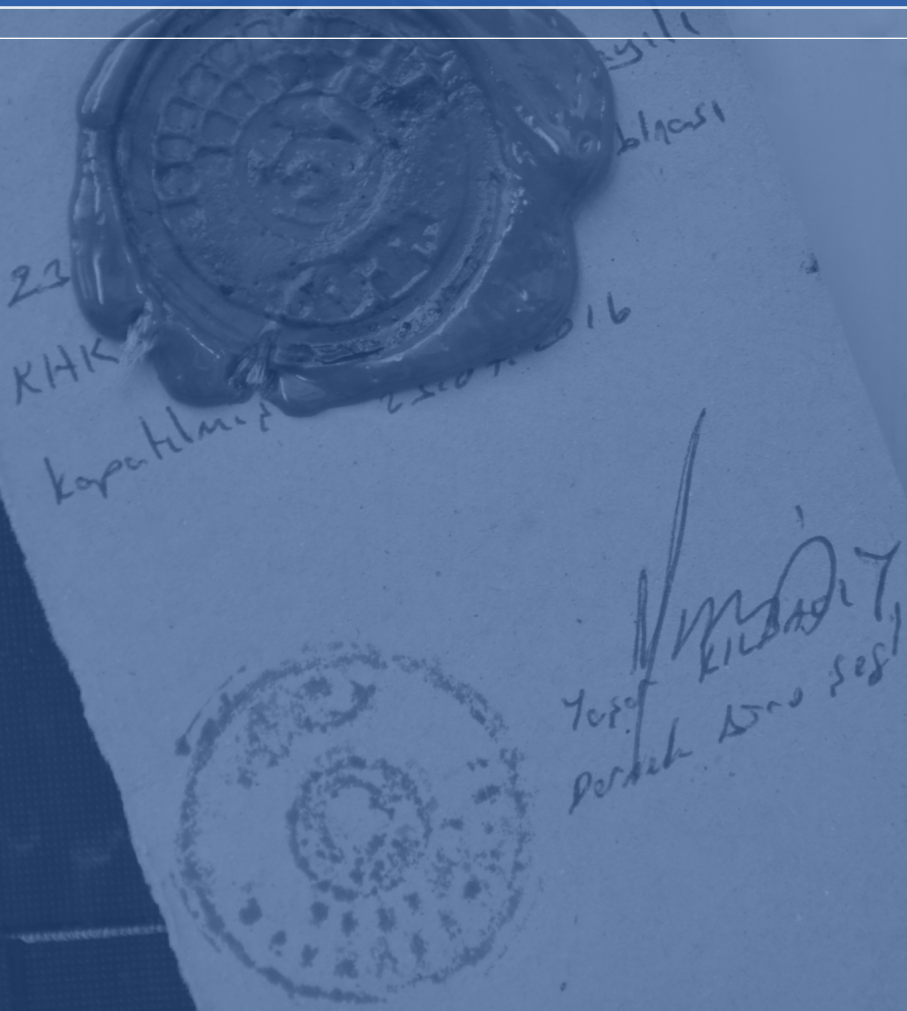

FETÖ'NÜN ALEVİ AJANDASI

NİGAR TUĞSUZ

FETÖ'NÜN ALEVİ AJANDASI

NİGARTUĞSUZ

COPYRIGHT © 2016

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
YÜKSELEN ERDOĞAN KARŞITLIĞI: ÖRGÜTÜN GÖRMEZDEN GELİNMESİ	9
ÖRGÜTÜN HAREKET TARZI VE FAALİYET ALANLARI	10
ALEVİLİKLE İLGİLİ FAALİYETLERDE YOĞUNLAŞMA: 2013-2016	13
ABANT TOPLANTILARI	14
CAMİ-CEMEVİ PROJESİ	17
SAHTE ALEVİ DERNEKLERİ	18
SONUÇ	20

YAZAR HAKKINDA

Nigar Tuğsuz

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde "Political Discourse of Alevi in Turkey after 1980's" isimli master teziyle, doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "Sunnis' Perceptions of Alevi: Between Materialistic and Authentic Identification" isimli doktora teziyle tamamladı. Türkiye siyaseti, din-devlet ilişkileri, kimlik, Türkiye'de kimlik politikaları ve Alevi kimliği alanlarında çalışmaları vardır. SETA Toplum ve Medya masasında araştırmacı olarak çalışmaktadır.

ÖZET

FETÖ'nün 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirdiği kanlı darbe girişiminden sonra her geçen gün daha fazla deşifre olan ilişki ağları örgütün toplumun ve siyasetin her alanına hakim olma çabasını irili ufaklı planlara dönüştürdüğü ve son otuz yıla yaydığını göstermektedir. FETÖ toplumdaki çeşitli dini ve etnik kimlikler, alt ve üst sınıflar, kültürel bölünmeler ve mesleki örgütlenmelere ilişkin kısa ve uzun dönemli hedefler gütmüştür. Türkiye'de Aleviler hem kimlik hem de din-devlet ilişkileri ile ilgili tartışmaların kesişim noktasında yer alır. FETÖ Alevi meselesi ile son yıllarda yoğun olarak ilgilenmeye başlamış ve bu alanda birbirini takip eden projeler geliştirmiştir. Bu projeler bugünden bakıldığında açık ve gizli yönleri ortaya çıkartılan ve çıkartılmayı bekleyen detaylara sahiptir. Bu analiz FETÖ'nün 2013 yılından bu yana ana gündemlerinden biri olan Alevilikle ilgili projelerine özellikle Alevilik konulu Abant toplantıları, cami-cemevi projesi ve sahte Alevi dernekleri meselelerine odaklanmaktadır.

FETÖ'nün Alevilikle ilgili projelerinin yoğunlaştığı 2013 sonrası dönem aynı zamanda örgütün hedeflerinin görünür olduğu ve Türkiye siyasetinde illegal yöntemleri kullandığı yıllara denk gelmektedir. Bu yönüyle bu projeler kapsamında yürütülen faaliyetlerin içeriği daha da ilgi çekicidir. Projeleri yürüten kişiler, ilişki ağları ve söylemleri meselenin birinci yönünü, Türkiye siyasetinde denk geldiği dönemin parametreleri ise ikinci yönünü oluşturmaktadır. Bundan dolayı sözü edilen projeleri ele alırken Türkiye'nin siyasi atmosferine ve FETÖ ile ilgili toplumsal ve siyasal gelişmelere de odaklanmak gerekmektedir.

**Analiz FETÖ'nün
2013 yılından
bu yana ana
gündemlerinden
biri olan
Alevilikle ilgili
projelerine
odaklanmaktadır.**

GİRİŞ

15 Temmuz sonrası bazı Alevi derneklerinin kapatılması sonucu gündeme gelen konulardan biri FETÖ'nün Alevilere yönelik örgütlü faaliyetleridir. Toplumu tüm kesimleri ile ele geçirme ve sonra da dizayn etme hedefinin bir parçası olarak bu faaliyetlerde Alevi gruplarla ilgili politikalar geliştirilmiş ve onların üzerinde etkili olmak hedefi güdülmüştür. Örgütün Alevilere yönelik kısa ve uzun dönemli projeleri örgüt liderinin dünya görüşünü ve örgütün hareket tarzını yansıtmaktadır. Meselenin ilgi çekici yönü AK Parti iktidarı ve devletin çeşitli kurumlarını tehdit etmeye başladıkları geçtiğimiz son yılların aynı zamanda örgütün Alevilikle ilgili projelerinin de yoğunlaştığı dönem olmasıdır. Bu çalışma FETÖ'nün Alevilerle ilgili projelerini ve bu projelerin örgütün genel yapısı ve işleyişi içindeki anlamını, Türkiye siyasetinde denk geldiği dönemin özellikleri ile birlikte analiz etmeyi hedeflemektedir.

15 Temmuz sonrası tespit edilen sahte Alevi dernekleri toplumda ve siyasetçilerde bir şaşkınlık

yaratmış, bu durum örgütün Aleviliğe spesifik ilgisine odaklanmak gereğini doğurmuştur. FETÖ'nün Türkiye'deki çeşitli resmi kurumlar içindeki yapılanmaları ve organizasyon kabiliyetleri kabataslak bilinmesine rağmen bu denli organize bir terör örgütü olduğu anlaşılamamıştır. Her şeyden önce FETÖ lideri Gülen son otuz, kırk yıldır Türkiye'de siyasetten iş çevreleri ve sanatçılara kadar farklı kesimlerin kabulü ve desteğini almıştır. Örgütün toplumsal kabulünde hem politika yapma biçimi hem de faaliyet alanı rol oynamıştır. FETÖ ortaya çıkışından 2010 yılına kadar siyasetten uzak durma politikası gütmüştür. Devlet ve siyasi iktidarlar ile ilişkilerini dengede tutma ve muhalefet etmemeyi temel prensip olarak benimsemiştir.

İkinci olarak örgütün sivil toplum ve özellikle eğitim alanındaki faaliyet alanı ona güven duyulması ve alan açılmasını sağlamıştır. Bu iki faktör FETÖ'nün uzun yıllar Türkiye'de desteklenmesi, önünün açılması ve illegal yapısının gözden kaçırılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte örgütün gizli bir ajandası olduğu şeklindeki söylentiler de her zaman vardı. İlgilendikleri konuların karmaşıklığı zaman zaman tartışılmasına rağmen hareket tarzları kendilerine güven duyulmasını sağlamıştır. 19 Ekim 2016 tarihinde 15 Temmuz Darbe Girişimi Araştırma Komisyonu tarafından dinlenen Türk Silahlı Kuvvetleri 24. Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün ifadeleri örgütün ajandasının karmaşık bir yapıya sahip olduğunu göstermesi bakımından iyi bir örnek teşkil eder: "İlk tanışmam ortaokul yıllarımda oldu. Ellerinde 1937 CHP Kongresi'nde alınan kararlar vardı."¹ Buna rağmen örgütün yukarıda sözü edilen politika yapma biçimi ve faaliyet alanı gizli ve illegal faaliyetlerinin olduğu iddialarının uzun yıllar göz ardı edilmesine sebep olmuştur.

FETÖ'nün son yıllardaki değişimi, siyasetten uzak durma politikasını terk etmesi ve or-

1. "Genelkurmay Eski Başkanı Hilmi Özkök: Biz Harp Okulundayken Namaz Kıldık...", *Milliyet*, 19 Ekim 2016.

tak yarar faaliyetlerinin geri plana atılması ile eş zamanlıdır. Bu değişimden sonraki projelerine bakıldığında Türkiye’de farklı kimlik gruplarına ilgilerinin arttığı, özellikle Alevi ve Kürt sorunu ile ilgilendikleri, siyaseti ve devleti dizayn etmek adına saldırgan ve illegal faaliyetlere yöneldikleri söylenebilir. Örgütün devleti kullanmak, ele geçirmek ve dizayn etmek şeklindeki aşamalı politikası çeşitli toplumsal kesimler üzerinde spesifik hedefler uygulamasına neden olmuştur.

YÜKSELEN ERDOĞAN KARŞITLIĞI: ÖRGÜTÜN GÖRMEZDEN GELİNMESİ

MİT kriziyle FETÖ’nün siyasete açık müdahalesi başlamış, 15 Temmuz kanlı darbe girişimi bunun son örneği olmuştur. Bu süreç içerisinde Gülen çeşitli videolarında siyasi iktidara yönelik sarf ettiği hakaret ve beddualar ile daha önce göstermediği bir şiddet sarmalı içinde olduğunun işaretlerini vermiştir. Buna rağmen hareketin hem Türkiye hem de yurt dışındaki sivil imajı ve bu imajı Erdoğan karşıtı kampanya ile destekleyen FETÖ girişimleri, bu şiddetin üzerine bir süreliğine daha örtmüştür, gerçek hedef ve potansiyelinin anlaşılmasına engel olmuştur. FETÖ 15 Temmuz’da işaretlerini daha önce verdiği şiddeti tırmandırmış ve eli kanlı terörist bir örgüte dönüşmüştür. Hükümeti devirmek amacıyla ordu içindeki FETÖ mensupları kanlı bir darbe organize etmiş, darbeye direnen sivillere ve resmi kurumlara ateş açmış, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ni bombalamıştır. Türkiye 15 Temmuz gecesi FETÖ eliyle gerçekleştirilen terörist darbe girişimi denilebilecek bir eyleme sahne olmuş ve 248 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bu sonuca ulaşılmasında 17-25 Aralık sonrası örgütün iyice görünür olan hedeflerinin üzerini örten Erdoğan karşıtı kampanyanın etkisi büyüktür.

FETÖ’nün gerçekleştirdiği 7 Şubat ve 17-25 Aralık operasyonları aynı zamanda 15 Temmuz darbe girişiminin ilk adımları olmalarına rağmen

ne yurt içi ne de yurt dışında yeterince anlaşılabilmiştir. Bunun nedenlerinden biri yukarıda sözü edilen örgütün iddiaları ve hareket tarzı olduğu kadar aynı tarihlerde Erdoğan aleyhine kurulan ittifak blokunun yürüttüğü kampanyadır.² Son yıllarda başlatılan Erdoğan karşıtı kampanya seçimlerde Erdoğan’ın devrilmesine kilitlenmiş, AK Parti iktidarının örgütle girdiği mücadelenin üzerinin örtülmesine neden olmuş ve FETÖ’nün devam eden faaliyetlerine meşruiyet kazandırmıştır. Daha önce FETÖ ile ilişki kurmayan ve dini imajından dolayı yanına bile yaklaşmayan çeşitli çevrelerin bu kampanya dolayısıyla örgütle sıkı iş birliğine girdiği görülmüştür.³ Bu süreçte aynı söylem ve iddialar HDP ve CHP üyeleri tarafından da tekrarlanmıştır.⁴

FETÖ ideolojisi ve eylemlerindeki keskinleşme ve terörize olmaya karşın uluslararası medya örgütle ilgili hızlı bir zihinsel dönüşüm göstermemiştir. BBC, Reuters, *Wall Street Journal*, *Washington Post* ve *Guardian* gibi yayın organları tarafından 15 Temmuz sonrasında bile Gülen için “imam”, “Amerika’da yaşayan dini lider”, “din adamı” gibi ifadeler kullanılmıştır. Darbe girişiminin ilk günlerinde kullanılan “yaşlı, hasta ve Türkiye’den binlerce kilometre uzaktaki münzevi din görevlisi” profili sonraki günlerde kısmi olarak sadeleşmiştir. Özellikle *Washington Post* gazetesinde yayınlanan haberler Gülen’i yaşlı ve dini görevleriyle meşgul, şiddet ve terör eylemleriyle bağlantılı olamayacak derecede sakin ve uhrevi hayata sahip bir dini lider olarak göstermektedir. “Din adamı” olarak tasvir edilen Gülen’in kendisi ile bağlantılı gösterilen bazı okullarla yalnızca “manevi bir öğretici” olarak ilişkili olduğu belirtilmiş, örgütün Mesihane yapısı ve Türkiye’deki faaliyetleri görmezden gelinmiştir. Gülen’e ilişkin Erdoğan’ın sevmediği kişi anla-

2. “Erdoğan’a Karşı Haçlı İttifakı”, *Star*, 6 Haziran 2015.

3. “Can Dündar FETÖ Ağzıyla Konuştu”, *Sabah*, 24 Temmuz 2016.

4. Bu durum Fahrettin Altun tarafından “HDP-CHP-Paralel İttifakı” olarak adlandırılmıştır. Bkz. “Fahrettin Altun: HDP-CHP-Paralel İttifakı Devrede”, *Beyaz Gazete*, 8 Aralık 2015, <http://beyazgazete.com/video/webtv/televizyon-40/fahrettin-altun-hdp-chp-paralel-ittifaki-devrede-443113.html>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2016).

mına gelen ifadeler de kullanılmış, Gülen'in terörist faaliyetleri ise bir iddiaya ve kişisel görüşe indirgenmiştir.⁵ Türkiye'nin FETÖ ile mücadelesinin Avrupa ve Amerikan medyasında yeterince anlaşılammış olması Türk siyasetçiler tarafından taraflı ve politik bir bakış olarak yorumlanmıştır.⁶ Ayrıca FETÖ mensuplarının Batı medyası üzerindeki etkisi ve hakimiyeti de tarafgir bakışın nedenleri arasındadır.⁷

Türkiye'deki Erdoğan karşıtı kampanya 15 Temmuz sonrası dağılmıştır. Darbenin bastırılmasında bu kampanyanın destekçilerinin darbe anında gösterdikleri refleks ve demokratik tutumlarının da payı vardır. Örneğin daha önce Erdoğan karşıtı kampanya yürüten basın kuruluşları darbe gecesi yaşanan sivil direnişe katılmış ve darbenin bastırılmasında önemli görevler üstlenmişlerdir.⁸ 15 Temmuz sonrasında örgütün son yıllarda girdiği hükümet ve devlet karşıtı eylemlerinin dayandığı en önemli güçlerden biri olan Erdoğan karşıtı ittifak dağılmıştır. Bugün Türkiye'de artık FETÖ ile ilgili her uzantıyı terörist bir girişim olarak gören güçlü bir millî ittifak vardır.⁹

ÖRGÜTÜN HAREKET TARZI VE FAALİYET ALANLARI

1999 yılından beri Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yaşayan Gülen'in liderliğindeki FETÖ yapılanması giriştiği 15 Temmuz kanlı eyleminde gücünü büyüklüğü ve sızdığı alanların çeşitliliğinden almıştır. Darbe girişiminde

Gülen'in doğrudan emri olduğuna dair bilgiler vardır.¹⁰ Gülen'in sözleri kendi yapılanması içinde kati emirler olarak görülmekte ve kitapları örgüt üyelerinin rehberi konumundadır. Tek adam anlayışına dayalı bu yapılanma sadece Gülen'in kitaplarını değil aynı zamanda vaazlarını da takip ederek emirlerini kutsal görmekte ve harfi harfine yerine getirmektedir. Gülen, üyelerine yolladığı gizli ve açık mesajlar için teknolojinin tüm imkanlarını kullanmaktadır. Günlük meselelerden makro politikalara kadar her konu örgüt üyeleri tarafından kendisine sorulmakta, ulusal ve uluslararası politikanın her düzeyine gücü yettiğinde müdahil olmakta, tabanına kendisini dinlemeleri ve desteklemeleri için periyodik mesajlar göndermektedir.¹¹ 17-25 Aralık hükümeti devirme girişimleri sonrasında¹² devletin çeşitli kurumlarında görevli olan FETÖ üyeleri kısmi olarak deşifre olmaya başlamış olsa da 15 Temmuz sonrası bu tasfiyenin kolay olmayacağı nüfuz ettikleri birimler ve yöntemleri ortaya çıkıkça daha iyi anlaşılacaktır. Hakimiyet alanları, hedefleri, devlet içine yerleşmiş olan örgütsel yapıları ve eylemleri Türkiye siyasetinin önemli konularından biri olmaya uzun yıllar devam edecektir.

Türkiye temelli olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde kendilerine alan açabilen örgüt faaliyetleri çeşitli başlıklar altında toplanabilir. Güleciler faaliyetlerine öğrenci yurtları kurarak başlamış olsalar da sonrasında büyüyen ekonomik ağlarıyla eğitimin her alanına yönelerek birçok dersane, okul ve üniversite kurmuşlardır. Bununla beraber basın yayın, ticaret, sağlık, din-

5. "Batı Medyasının Demokrasiyle İmtihani", Aljazeera Turk, 1 Ağustos 2016.

6. Adam McConnel, "Batı Medyasının Türkiye Haberlerindeki Ahlak Yoksunluğu", AA, 21 Temmuz 2016.

7. "Ruşen Çakır: Batı Medyasında Cemaat Markajı Var", Timeturk, 21 Temmuz 2016.

8. Abdülkadir Selvi, "Darbe Gecesinde Kader Anları", *Hürriyet*, 17 Temmuz 2016.

9. Nigar Tuğsuz, "The Unvelied Consensus in Turkey", *The New Turkey*, 9 Eylül 2016, <http://thenewturkey.org//the-unveiled-consensus-in-turkey>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2016).

10. "Bozdağ: 'Darbe Gülen'in Emir ve Komutasında'", T.C. Adalet Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, <http://www.basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bozdag-darbe-gulen-in-emir-ve-komutasinda>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016); "İhraç Edilen Hakim Konuştu: Affet Beni, Emri Fetullah Gülen Verdi", CNN Türk, 22 Ekim 2016.

11. Selahattin Günday, "Paralel Yapı Ana İddianamesi: Gülen Yarı Tanrı Gibi", Aljazeera Turk, 15 Temmuz 2016.

12. MİT krizi ile başlayan ve siyasi iktidara karşı operasyonları içine alan süreç, Burhanettin Duran tarafından "Cemaatin Sünni kodlarının kaybı" olarak adlandırılmıştır. Bkz. Burhanettin Duran, "Gülen Cemaati ve Sünni Kodların Kaybı", *Star Açık görüş*, 28 Aralık 2013.

ler arası diyalog temelli kültürel faaliyetler olmak üzere birbirinden farklı alanlarda da görünürlük kazanmışlardır. Uzun yıllar toplum ve siyasetin her kesimine nüfuz edebilecek etkinlikte olmuşlardır. Örgütün içindeki alanların çeşitliliği kendileri için kullandıkları “hizmet”, “camia”, “ce-maat” gibi birbirinden farklı adlandırmalardan da anlaşılabilir. Bu isim çeşitliliği örgüt içindeki hiyerarşik yapıya ve mesleki anlamdaki yatay çeşitliliğe işaret etmektedir.¹³

FETÖ'nün faaliyet alanlarından en meşru ve en bilineni tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de eğitim olmuştur. Bunun yanı sıra çeşitli basın yayın faaliyetleriyle de öne çıkmışlardır. Son yıllarda Türkiye'de devlete karşı yürüttükleri operasyonlarda bu kanalların tümü seferber edilmiştir. Örgüt gücünü bu kaynaklardan elde ettiği finansal ağından almaktadır. Yaklaşık 150 milyar dolarlık küresel bir ciroya sahip olduğu tespit edilmiştir.¹⁴ Bunun büyük bir kısmını dersane, okul, yurt, basın yayın kuruluşları gibi ticari faaliyetlerden sağlamıştır. Bunun yanı sıra başta örgüte bağlı iş adamları ve esnaflar olmak üzere çalışan tüm FETÖ militanlarının maaşlarından yapılan kesintilerle toplanan bağışlar örgüt içindeki para akışına destek olmuştur. Bağışlar kişilerin ekonomik durumuyla orantılı olduğundan en büyük yardım doğal olarak örgüte bağlı iş adamlarından temin edilmiştir.¹⁵ 15 Temmuz'dan sonra devlet tarafından el konulan İpek ve Boydak gibi firmaların yıllık gelirlerinin yüzde 10'unu himmet olarak vermeleri ve bu gelirlerin okul, dersane, hastane gibi yerlerin açılışı için kullanılmış olması FETÖ'nün finans ağına örnek verilebilir.¹⁶ Bununla beraber FETÖ sahte fatura aracılığıyla kara para aklama, bankaların müşterilerine verdiği promosyonların

haram olduğunu ilan ederek örgüte aktarılmasını sağlama, toplanan kurban ve zekat paralarının büyük kısmının örgüte gitmesi ve çeşitli sosyal faaliyet gelirlerinin aktarımı gibi çok geniş bir ekonomik ağ kurmuştur.¹⁷ 15 Temmuz darbe girişimi sonrası FETÖ ile ilişkili firmaların yönetimine kayyım atanarak devlet kontrolüne geçmeleri sağlanmış ve böylece örgütün ekonomik kaynaklarına el konulmuştur.

FETÖ mensupları örgüt içinde sapkın ve aykırı olarak nitelendirdikleri kimlik gruplarına yönelik projelerinde 1990'lardan sonra “hoşgörü” ve “tolerans” gibi başlıklarla çeşitli faaliyetler yürütmüşlerdir.

FETÖ'nün ekonomik faaliyet alanı eğitim çalışmalarını besleyen bir kaynak olmuş, elde edilen gelirin büyük kısmı daha fazla gelir temin edilebilecek okul ve dersane gibi kurumların açılması için kullanılmıştır. FETÖ bunlarla beraber çeşitli toplumsal, kültürel ve dini içerikli faaliyetlerde de bulunmuştur. Türkçe Olimpiyatları bu alanda öne çıkmış uluslararası etkinliklerden biridir. İlki 2003 yılında düzenlenen bu organizasyon ana dili Türkçe olmayan çocukların Türkçe eserler seslendirdiği bir yarışma programıdır. Bu organizasyon örgüte bağlı okulların yurt dışında propagandasının yapılmasını, yurt içinde ise millilik anlamında meşruiyet kazanılmasını sağlamıştır.

Örgüt lideri Gülen ile özdeşleşmiş ve yurt dışında enternasyonal bir imaj sağlayan diğer bir dini ve sosyal içerikli faaliyet alanı dinler arası diyalog adı altında yapılan organizasyonlardır. Bu çalışmalar 1994 yılı itibarıyla Türkiye'de kurulan Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ile başlatılmıştır. Farklı kesimlerle diyalog kurma

13. Nigar Tuğsuz, “İki Tarz-ı Siyaset”, *Sabah Perspektif*, 11 Ocak 2014.

14. “FETÖ'nün 'Çatı İddianamesi' Mahkemeye Gönderildi”, *Habertürk*, 15 Temmuz 2016.

15. “İş Adamları FETÖ'nün Himmet Yöntemini Anlattı”, *Milliyet*, 8 Ağustos 2016.

16. Helen Rose Ebaugh, *The Gülen Movement: A Sociological Analysis of a Civic Movement Rooted in Moderate Islam*, (Springer, Heidelberg: 2010), s. 54.

17. Daniel W. Skubik, “Fethullah Gülen, Islamic Banking and Global Finance”, *Paper for the Fourth Conference on International Corporate Responsibility*, (2008), s. 4.

faaliyetlerini yurt dışında “dinler arası diyalog”, yurt içinde ise “hoşgörü” ve “tolerans” konseptleri altında yürütmüşlerdir. Örgütün uluslararası imajına çok fazla önem veren ve bu imajı da hoşgörü ve diyalog üzerinden ılımlı İslam modeli ile vermeye çalışan Gülençiler uluslararası alanda daha çok dinler arası diyalog kavramını kullanmışlardır. Gülen’in yabancı dile çevrilen kitap ve makalelerine bakıldığında da daha çok dinler arası diyalogla ilgili olanların tercih edildiği görülmektedir.¹⁸ Özellikle ABD’de örgütün tanıtımında kullanılan ılımlı İslam modeli de diyalog çalışmalarından beslenmektedir. İlimli İslam hem yurt içi hem de yurt dışında kullandıkları bir konsepttir. Bu kavram AK Parti’ye karşı yürüttükleri mücadelede örgüte avantaj sağlamıştır. Örgütün yükselişe geçtiği dönemlerde AK Parti’nin içinden çıktığı Milli Görüş hareketini radikal İslamcı olarak nitelendirmeleri ve karşıt bir dini grup olarak kendilerini ılımlı İslam’ın temsilcisi olarak göstermeleri, büyük projeleri ve gelecekteki hedeflerinin bir parçasıdır.

Kendilerini seküler çevrelere sevdirmek ve inandırıcı görünmek için hareketin “hoşgörülü”, “diyaloga açık”, “koşullar ne olursa olsun protest olmayan” bir karaktere sahip olduğunu iddia etmiş ve adeta siyaset dışılığın temsili olma çabasına girmişlerdir. Bu tavırları ile 28 Şubat sürecinde İslami çevreleri karşılarına almış, İslami sembollerin kamusal alandaki varlığına ilişkin mücadelenin meşruiyetine zarar vermiş ve darbeyi yapanlar tarafından siyasal İslamcılığa panzehir olarak kullanılmışlardır. Zamanın Başbakanı Bülent Ecevit, Gülen’i “derin din bilgisi, zengin bir felsefe, tarih ve sanat kültürünü birleştiren birisi” şeklinde tanımlamıştır. Ecevit ayrıca Gülen’in İslam anlayışını beğendiğini ve ulusal kültürümüzle Batı’ya açılabiliriz bir

düşünce yapısı¹⁹ olduğunu ifade etmiştir. Türkiye siyasetindeki çalkantılı serüveninde FETÖ din-devlet ilişkileri alanında pervasızca hareket etmiş, hakimiyet ve dönüştürme gücü elde etmek için illegal yöntemlere başvurmaktan çekinmemiştir.

Gülenistler Türkiye’deki kimlik gruplarına yönelik projelerinde ilk olarak hoşgörü kavramını kullanmışlardır. 1990’lardan sonra “hoşgörü” ve “tolerans” gibi başlıklarla çeşitli faaliyetler yürütmüşlerdir. Bu kavramları teorileştirerek Gülen’e bir düşünce adamı ve ortaya konulan kısa ve uzun dönemli stratejilere de bir düşünce ekolü görünümü vermeye çalışmışlardır.²⁰ Buna rağmen örgüt ideolojisi içinde farklı kimliklere sapkın ve aykırı olarak bakıldığı Gülen’in ifadelerinde sıklıkla yer almaktadır. Hoşgörü ve tolerans gibi kavramların üretilmesi ile Gülen’in hedeflerine ahlaki ve dini bir formül bulunmuştur. Hoşgörü Gülençilerin zihniyet dünyasında bir idare etme ve başa çıkma tekniğidir. 1990’larda toplum ve siyasette karşılığı olan bir kavram olarak dolaşıma sokulmuştur. Esasında Gülen’in kitaplarında farklı kimlikler için kullandığı ifadeler bakıldığında “her kafadan bir ses çıkmasından rahatsız olan”²¹ bir yaklaşımı olduğu görülebilir. Toplumun otorite kurmak suretiyle yönetmeye çalışan bir örgüt olarak kendisine göre çizginin dışında kalanları “hoşgörü” ve “diyalog” ile ikna edebilme yolunu seçmiştir. Aleviler “hoşgörülen” kesim içerisinde Gülençilere en sert tepkiyi gösteren gruplardan biridir. Özellikle cami-cemevi gibi projeler ile en başından beri Aleviliğin ele geçirilerek kendi toplum projeleri için kullanışlı hale getirilmeye çalışıldığını söylemişlerdir. 15 Temmuz sonrası ortaya çıkan FETÖ’nün Alevilikle ilgili ajandasının detayları bu düşünceyi doğrular niteliktedir.

19. Ali Ünal, *M. Fethullah Gülen-Bir Portre Denemesi*, (Nil Yayınları, İstanbul: 2002).

20. Capes B. David, “J. Conyers ve F. Gülen’in Teolojileri ve Düşüncelerinde Hoşgörü”, *İslam ve Barış İnşası: Gülen Hareketi İnisyatifleri*, ed. John L. Esposito ve İhsan Yılmaz (Nil Yayınları, İstanbul: 2014).

21. Fethullah Gülen, *Zamanın Altın Dilimi (Çağ ve Nesil 4)*, (Nil Yayınları, İzmir: 2005), s. 130.

18. Yavuz Çobanoğlu, “Fethullah Gülen’de Sosyal Ahlak Tasavvuru”, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (2008), s. 240, (Doktora Tezi).

ALEVİLİKLE İLGİLİ FAALİYETLERDE YOĞUNLAŞMA: 2013-2016

FETÖ'nün Aleviliğe ilgisi bu konuda yürüttükleri faaliyetleri, hareket tarzları ve söylemlerine bakılarak anlaşılabilir. Buna rağmen Gülen'in Alevilikle ilgili medyaya yansıyan ya da kitaplarında yer verdiği kişisel görüşleri oldukça azdır. Bunun nedeni uzun süre Türkiye'nin güncel, sancılı ve siyasi açıdan sıcak konularından bilinçli olarak uzak durması ya da uzak duruyor görünümü vermesidir.²² Bu konu Gülen'e sorulduğunda Alevilerin farklılığını ve taleplerini görmezden gelen üslubu öne çıkar. Ancak örgütün Aleviler ve Alevilerle ilgili projelere ilgisi son yıllarda artmış ve faaliyetleri çeşitlenmiştir. Taktik olarak her meselede olduğu gibi FETÖ üyelerinin çeşitli dönemlerde takiye yaparak Alevi gruplara ilişkin bir mühendislik çalışması yürüttükleri anlaşılmaktadır.

FETÖ'nün Aleviliğe yakın ilgisi açısından 2013 yılı bir dönüm noktası niteliğindedir. Abant toplantılarının otuzuncusu 2013 yılının Aralık ayında "Aleviler ve Sünniler: Barışı Birlikte Aramak" başlığı ile yapılmıştı. Bu toplantıda hem Alevilik derinlemesine tartışılmış hem de 2013 yılının Eylül ayında Ankara Mamak'ta yapımına başlanan cami-cemevi projesi ele alınmıştı. Bu dönem aynı zamanda Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin hemen sonrasında ortaya çıkan Alevi manipülasyonunun da yoğun yaşandığı günlere denk gelmektedir. Dolayısıyla Aralık ayında yapılan Alevilik toplantısının o günlerdeki sıcak gündemle alakalı olduğu söylenebilir.

2013 yılının Haziran ayında Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ile beraber Eylül ayında başlanan cami-cemevi projesi ile ilgili de protestolar olmuş ve iki olay birbirine eklenmiştir. Diğer

bir ifadeyle cami-cemevi protestoları Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin devamı niteliğinde ve yükselttiği tansiyonun hemen ertesinde ortaya çıkmıştır. Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nde hayatını kaybeden yedi kişinin de Alevi olması eylemlerin Alevi kalkışması olarak nitelendirilmesine neden olmuştu.²³ Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin profili ile ilgili analizler ve yapılan araştırmalarda dikkat çeken bilgi katılımcılarının en belirgin ortak özelliğinin ya kendileri ya da ailelerinin CHP seçmeni olduğu idi.²⁴ Bununla ilişkili olarak Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin kitleselleşmesini sağlayan iki ana grubun CHP ve Aleviler olduğu söylenmiştir.²⁵

FETÖ'nün Aleviliğe yakın ilgisi açısından 2013 yılı bir dönüm noktası niteliğindedir.

Gezi Parkı Şiddet Eylemleri esnasında başından yaralanarak 2014 yılının ilk aylarında hayatını kaybeden Berkin Elvan'ın kısa sürede siyasi gerilimin yeni öznesine dönüşmesi, ardından Alevi gençlerin Sünni gençlerle karşı karşıya gelmesi ve Sünni kökenden bir genç olan Burakcan Karamanoğlu'nun kimliği belirsiz kişiler tarafından öldürülmesi, Berkin Elvan'ın ölümünün Savcı Mehmet Kiraz'ın DHKP-C'li militanlarca katledilmesinin gerekçesi olarak dile getirilmesi iki yıl içinde Alevi meselesini tırmandıran zincirleme olaylardır. Bunların ortak yönü Savcı Kiraz'ın öldürülmesinde de görüldüğü gibi kısa sürede ortaya çıkış nedenlerinden uzaklaşarak iktidar ve devlet karşıtlığına ve terörist eylemlere dönüşme-

23. Nagehan Alçı, "Gezi Olayları bir Alevi Ayaklanmasıdır", CNN Türk, 29 Kasım 2013.

24. "Gezi Raporu", KONDA, 5 Haziran 2014, http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/KONDA_GeziRaporu2014.pdf, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2016).

25. Galip Dalay, "Muhafazakarların Penceresinden Gezi", Aljazeera Türk, 30 Mayıs 2014.

22. Yavuz Çobanoğlu, "Fethullah Gülen ve Cemaati'nin Alevilik Algısı: Postmodern Dönemlerde Bir Tanrı Janus Öyküsü", *Kızılbaşlık-Alevilik-Bektaşılık*, ed. İmran Gürtaş ve Yalçın Çakmak, (İletişim Yayınları, İstanbul: 2015), s. 288.

leridir. Bu olaylardan sonra Aleviler arasında iktidar karşıtlığı yükselmiş ve Alevilerin taleplerini karşılamak için başlatılmış olan diyalog ortamının yarattığı olumlu hava dağılmıştır.

O döneme kadar toplumsal eylemlere ve neredeyse hiçbir protesto hareketine katılmayan FETÖ üyeleri 2013 yılının Haziran ayında başlayan Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'ne katılmış, bu yeni tür "siyasallaşma"larını önemli oranda sosyal medya üzerinden yürütmüşlerdir. Bugünden bakıldığında Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'nin kitleselleşmesinde rol oynayan gruplardan birinin FETÖ olduğu rahatlıkla söylenebilir. FETÖ üyelerinin "sokağa çıkması" hem Alevilikle ilgili projelerini Alevilere rağmen hayata geçirmeye çalıştıkları hem de Alevi grupların da sokakta olduğu bir döneme denk gelmektedir. FETÖ'nün Alevilere ilgisinin farkında olan ve bununla mücadele eden Alevi gruplar olduğu gibi iş birliği içinde olan grupların da uzun süredir var olduğu bugün ortaya çıkan bilgilerden anlaşılmaktadır. Fakat yine de Alevilerin büyük çoğunluğu başından itibaren bu dernekleri asimilasyoncu ve gizli niyet peşinde görmüşlerdir.

Abant Toplantıları

Abant Platformu 1998 yılında toplumdaki güncel ve kültürel nitelikli konuları gündemine taşıma iddiası ile kurulmuştur. Yerel programların yanı sıra Kültürlerarası Diyalog Platformu ve Avrasya Platformu gibi uluslararası programlar da düzenlemiştir. Toplantılardan ilki 1998 yılı Haziran ayında "İslam ve Laiklik" başlığı altında yapılmıştır. İlk toplantının başlığı platformun konjonktürel ilgi alanını göstermesi bakımından önemlidir. Örgütün o günlerdeki kısa dönemli hedefi laik çevrelerin gözünü korkutmaktı. Bu sempozyuma farklı çevrelerden çeşitli akademisyen, araştırmacı ve gazetecilerin katılımı sağlanmıştır. Türkiye'nin laiklik modelinin açmazlarının uzun yıllar İslami, liberal ve sol çevrelerin aynı anda eleştiri konusu olması platformun o yıllarda kabul görmesinin önemli nedenlerinden biridir. Bu mutabakat FETÖ'nün aynı ze-

min üzerinde liberal bir ortak payda yaratarak kolay hareket etmesini sağlamıştır. Platformun etkinlik programları vakfın ve Fetullah Gülen'in resmi internet sitesinde aynı zaman diliminde yayımlanmıştır. Platformun Gülen'e bağlılığı çoğu destekçisi için sorun teşkil etmiyordu çünkü Gülen o yıllara kadar ılımlı söylemleri ile toplumsal bir meşruiyet kazanmıştı. Abant toplantılarının seyri FETÖ'nün gün geçtikçe dönüşümünü de açıklayıcı niteliktedir. Zaman içinde platformun katılımcı profilinde önemli değişimler olmuştur. 30 Ocak 2016 tarihli son toplantıya daha çok marjinal akademisyen, köşe yazarı ve basın mensupları, CHP ve HDP'li siyasetçiler katılmıştır. Katılımcı profilindeki değişim platformun ideolojik çizgisindeki dönüşümü göstermektedir. İlk yıllarda liberal aydınların yoğun olarak davet edildiği programlara son yıllarda devlet karşıtı söylemleri ile bilinen sol ve Kürt milliyetçi çevrelerden katılım daha fazla olmuştur.

2016 yılındaki son toplantıda dikkat çekici olan önceki liberal söylemlerin yerini katı devlet ve iktidar karşıtı söylemlerin alması, hem iktidar partisi hem de devlet politikalarına karşı sert bir siyasi tutum takınılmış olmasıdır. AK Parti iktidarına karşı 2013 yılının Haziran ayında başlatılan karşıt kampanyada FETÖ önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemden sonra oluşan iktidar karşıtı blok zaman içinde söylemlerini Erdoğan karşıtlığına kilitlemiştir. 15 Temmuz darbe girişimi de son yıllarda başlayan, önce hükümet sonra da devlet karşıtı söylemlerin terör eylemine dönüşmüş son noktası olarak görülebilir. Kapatılan *Zaman* gazetesinin yazarlarından Şahin Alpay son Abant toplantısında, "Karşımıza askere dayalı vesayet düzeni yerine halka dayalı, seçmene dayalı bir vesayet düzeni çıktı"²⁶ ifadelerini kullanırken hem siyasi iktidarın millet vurgusunu hem de demokratik sistemi aynı anda eleştirmiştir. AK Parti hükümeti her fırsatta gücünü milletten ve demokratik seçimlerden

26. Tamer Korkmaz, "Darbe'den Fal Tutan Paralel", *Yeni Şafak*, 3 Şubat 2016.

aldığını söylerken iktidar karşıtı çevrelerin iddiası millet ve halk egemenliğinin meşruiyet için yeterli olmadığıdır.

Son platformun katılımcılarından Baskın Oran, “Sandıktan kötülük çıktı, Türkiye acı çektiğe aşılıyor. Askeri darbeye gelen kötülükle mücadele etmeyi öğrendik. Şimdi sandıktan çıkan kötülükle mücadele etmeyi öğreniyoruz” ifadelerini kullanmıştır.²⁷ Son Abant Platformu’nda tartışılan konuların ortak paydasının hükümet karşıtlığı olması 15 Temmuz’da yaşanan darbe girişiminin bugünden bakıldığında önemli bir gösterenidir. Aynı toplantıda HDP İstanbul Milletvekili Hüda Kaya FETÖ’ye yönelik acımasız bir cadı avının sürdürüldüğünü iddia etmiştir. Platformda HDP milletvekilleri tarafından sıklıkla hükümetin Cizre ve Sur’da terör örgütü PKK’ya karşı yürüttüğü operasyonlar eleştirilmiştir. HDP Diyarbakır Milletvekili İmam Taşçer PKK’ya yapılan askeri operasyonları katliam olarak nitelendirirken, “Operasyonlar devam ettikçe kan Batı’ya sıçrayacaktır” şeklinde tehdit ifadeleri kullanılmıştır.²⁸ Neticede ilk Abant toplantılarında liberal söylemler ağırlıkta olmasına rağmen son toplantılarda hükümeti ve devleti açıkça terörle tehdit eden bir dilin hakim olduğu görülmektedir.

Abant toplantılarının önemli ilgi alanlarından biri de Alevilik meselesi olmuştur ve bu konuda geniş katılımlı iki toplantı yapılmıştır. 17-18 Mart 2007 tarihlerinde İstanbul’da “Tarihi, Kültürel, Folklorik ve Aktüel Boyutlarıyla Alevilik” isimli bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantının amacı “Alevilerin sorunlarını tartışmak ve çözüm aramak” olarak tanımlanmıştır. Diğer bir Alevilik konulu toplantı ise 2013 yılının Aralık ayında “Aleviler ve Sünniler: Barışı ve Geleceği Birlikte Aramak” başlığı ile yapılmıştır. Bu platformdan “Devlet Alevilerden özür dilemeli”, “Diyanet bağımsız vakıf statüsünde olmalı”,

“Din eğitimi zorunlu olmaktan çıkarılsın” gibi öneriler çıkmıştır. Birinci ve ikinci Alevilik toplantısı arasındaki fark, ilkinin daha geniş katılımlı ve farklı görüşlere yer veren bir toplantı olmasına karşın ikinci toplantıda sınırlı sayıda Alevi grup yer almış ve doğrudan mevcut sistemin değişmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

30 Ocak 2016 tarihli son Abant toplantısına daha çok marjinal akademisyen, köşe yazarı ve basın mensupları, CHP ve HDP’li siyasetçiler katılmıştır. Katılımcı profilindeki değişim platformun ideolojik çizgisindeki dönüşümü göstermektedir.

Abant toplantılarında Aleviliğin tartışılması Alevi çevrelerde birbirinden farklı tepkilere neden olmuştur. Abant Platformu’nu o dönemde bir sivil toplum kuruluşu olarak özgürlükçü ve demokrasiden yana gören Aleviler olduğu gibi bu platforma katılan Alevileri Aleviliğin gerçek sorunlarını bilmeyen kişiler olarak görenler de vardır. Alevi Bektaşî Federasyonu Genel Sekreteri Turan Eser’e göre bu kişiler Aleviliği tanımlamaktan uzaktır. Bununla beraber Fetullah Gülen ve ona yakın olduğu bilinen basın ve medya kuruluşlarının figüranları olarak onların hedeflerine hizmet etmişlerdir.²⁹ Turan bu kişileri “sözde Alevi aydın” olarak nitelendirmiştir. Abant Platformu’na katılan Alevi aydınlar ve dernek temsilcileri genellikle diğer Alevi dernek üyeleri tarafından eleştirilmiştir. Eleştirilerin ana konusu Gülen hareketinin “ılımlı İslam” projesidir. Bu proje samimi bulunmamış, altında yatan motivasyonun ya Alevileri Sünnileştirmek ya da kendi projelerinin bir parçası haline getirmek olduğu söylenmiştir. Diğer bir ifadeyle Gülenistlerin Alevilere yönelik projelerinin

27. “FETÖ’nün Ev Sahipliğinde CHP, HDP ve PKK’lı Terör Platformu!”, Medya Gündem, 30 Ocak 2016.

28. “FETÖ Toplantısında PKK Propagandası”, *Sabah*, 30 Ocak 2016.

29. Turan Eser, “Abant Platformu, Fetullah Gülen’in Örgütlenme Projesidir”, Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu, http://www.alevi.dk/ALEVILIK/abant_platformu.htm, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

uzun vadeli bir gelecek kurgusuyla tasarlandığını ve asıl hedeflerinin ise Alevileri asimile etmek olduğunu söylemişlerdir. Gülen “karanlık emeller taşıyan, sicili bozuk, kaçak bir tarikat adamı” olarak nitelendirilmiştir. Platformun uzun soluklu hedefleri olan bir girişim olmasının yanında Gülen’in kişiliği ve hedefleri de Alevilerin çoğu için tartışmalıdır.

15 Temmuz’dan sonraki günlerde o döneme kadar Gülen’e ılımlı bakan Alevi gruplar da fikirlerini değiştirdiklerini beyan etmişlerdir. Neticede Abant Platformu benzer nedenlerden dolayı Alevi gruplar arasında samimiyetten ve evrensel değerlerden uzak bir platform olarak görülmüştür. Platformun samimiyetine inmayan Aleviler bunun nedenini öncelikle Gülen ve FETÖ mensuplarının Alevilikle ilgili sarf ettiği sözlere bağlamaktadır. Aleviliğin bireysel inanç meselesi olduğuna dair yorumlar FETÖ üyeleri tarafından önceki dönemlerde sıkça sarf edilmiştir. Örneğin 17-18 Mart 2007 tarihindeki sempozyumdan önce *Zaman* gazetesi yazarı Ekrem Dumanlı Aleviliğin bir grup aidiyeti olarak görülmesine gerek olmadığını, bireysel bir tercih olarak görülmesi gerektiğini söylemiştir. Benzer şekilde Abant Platformu Başkanı Mete Tunçay’ın sempozyumun açılış konuşmasında, “Alevilik konusu Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik yapısı içinde ve birey temelinde ele alınacak bir konudur” demesi Aleviler arasında uzun yıllardır sürdürülen Alevi kimlik mücadelesinin görmezden gelinmesi olarak değerlendirilmiştir. Diğer bir eleştiri Aleviliğin Sünni İslam’la özdeşleştirilmeye çalışıldığı şeklindedir.

Gülen’in Alevilikle ilgili olumsuz düşünceleri Aleviler arasında bilinmektedir. Bu konudaki ifadeleri 1990’lı yıllardan önce daha sert ve dışlayıcı iken sonraki yıllarla beraber siyasi konjonktür sebebiyle liberal bir söylem benimsemiştir. *Zaman* gazetesinde yer alan bir bulmacada “ehl-i Sünnet dışı sapık bir mezhep” sorusunun cevabının Alevilik olarak verilmesi Aleviler arasında tekrarlanan bir örnektir. Gülen’in hafızalarda yer etmiş bir videosunda Alevi Kürtlere karşı nefret

suçuna varan sözleri vardır: “Eğer eskiden yaptıkları gibi ‘Burayı da verelim!’ derlerse, bu defa da arkadan Türkiye’de, Kızılbaş gayilesi gelir! Oralarda açtığımız okullarda bunlarla diyalog kurabiliyoruz. Bir ölçüde bu dalgaları, septikleri kırma imkanımız oluyor.”³⁰ Gülen’in Tunceli Alevileri için, “Bunların dinleri yoktur” şeklinde bir beyanı da vardır.³¹

Gülen’in eğitim yoluyla fakir ailelerin zeki çocuklarına ulaşıp kendi örgütü için yetiştirmesi uzun yıllardır etkin şekilde devam etmekteydi ve Türkiye’nin neredeyse her bölgesine ulaşan ilişki ağları vardı. Açılan okullar aracılığı ile birçok öğrenciye erişiliyor, bölge esnafı ve sosyal ilişkileriyle bölgedeki hakimiyet güçlendiriliyordu. Buna tepki olarak 2015 yılında Tunceli’de 15 bin kişinin katıldığı tahmin edilen “Asimilasyon ve Cemaatleşmeye Hayır” adı altında bir miting düzenlenmiştir.³²

Abant toplantılarından sonra FETÖ’nün Alevilerle ilgili dikkat çeken faaliyetleri kronolojik olarak Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ve cami-cemevi projesidir. Bu faaliyetler 2013 Aralık ayında yapılan Alevilikle ilgili ikinci Abant toplantısından birkaç ay öncesine rastlar. FETÖ’nün iktidar karşıtı blok içinde yer almasının başlangıcı sayılabilecek Gezi Parkı Şiddet Eylemleri aynı zamanda AK Parti iktidarını yıpratma kanalları bulma çabasının da önemli bir anına denk gelmektedir. Yukarıda ifade edildiği gibi eylemlerde Alevilerin varlığı Türkiye’deki tartışma gündemine oturmuştur. Gezi Parkı Şiddet Eylemleri içindeki varlıklarını anti-Erdoğanizm şeklinde ifade edenler içinde Aleviler de vardır. Fakat kendisi de bir Alevi olan CHP Milletvekili Sabahat Akkiraz bu durumu solcular ve Kürtle-

30. Erdoğan Yalçın, “Gülen Cemaati’nin Aleviliği ‘Fetih’ Planı!”, Özgür Dersim, 17 Ağustos 2016, <http://www.ozgurdersim.com/yazi/gulen-cemaatinin-aleviligi-fetih-planı-678.htm>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

31. “Gülen’in İrkçi Sözleri Hala Hafızalarda”, Sol Haber, 26 Ekim 2011, <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/gulenin-irkci-sozleri-hala-hafızalarda-haberi-47719>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

32. Ferit Demir, “Cemaatleşmeye Hayır”, *Vatan*, 22 Ocak 2011.

rin Alevileri kullanması olarak nitelendirmiştir.³³ Alevi toplumunun tarihten gelen küskünlükleri dolayısıyla marjinal eylemlerde kullanılmaları 1980 sonrası toplumsal olayların analizinde de belirleyicidir. FETÖ'nün gizli yapılanması ve hareket tarzı ortaya çıktıkça Gezi Parkı Şiddet Eylemleri'ndeki Alevi mobilizasyonuna ilişkin şüpheler de artmaktadır. Eylemlerden hemen sonra düzenlenen Abant toplantısının konusu yine Alevilik olmuştur. Aynı günlerde FETÖ tarafından cami-cemevi projesinin uygulanması için ilk adımlar da atılmıştır.

Cami-Cemevi Projesi

Gülen'in önerisi ve Cem Vakfı'nın öncülüğünde yapımına başlanan ve "son 900 yılın projesi"³⁴ olarak tanıtılan cami-cemevi projesi kısa sürede Türkiye'de büyük bir yankı uyandırmıştır. Proje, Cem Vakfı Başkanı İzzettin Doğan tarafından kamuoyuna anlatılmıştır. Doğan, Gülen'in kendisine cami ve cemevinin aynı bahçede olduğu bir proje teklif ettiğini ve kendisinin de bunu kabul ettiğini söylemiştir. Doğan bu projeye ek olarak camiler ve cemevlerinin sadece bir ibadethane olmaktan çıkartılıp "aşevi" olarak da kullanılmasının uygun olduğunu söylediğini ve bu teklifin de Gülen tarafından kabul edildiğini belirtmiştir.³⁵ Doğan Gülecilerin Alevi ve Sünni yakınlaşmasını sağlamak amacıyla bu projeyi gerçekleştirmek istediklerini ve projenin bütün masraflarını da üstlendiklerini söylemiştir.

2013 tarihinde *Zaman* gazetesi cami-cemevi-aşevi projesini manşetine taşıyarak "Bin Yılın Barış Projesi'nin Temeli Dualarla Atıldı" başlığını atmıştır. Söz konusu haberde projeyi desteklemeyen Alevi dernek üyelerinin görüşlerine yer verilmemiş ancak projeyi destekleyen CHP'li milletvekilleri ve Fetullah Gülen'in ifadeleri ko-

nularak proje tüm Alevilerin onayını almış gibi sunulmuştur. Gülen, "Cami cemevi yan yana, aynı zamanda onların orada parkları, gezme yerleri müşterek, el ele tutmaları müşterek. Ne olur iki mümin gitse semahlara iştirak etse?"³⁶ ifadelerini kullanmıştır. Projeyi olumlu bulanlar genellikle projenin Aleviliği bir inanç ve cemevini ibadethane olarak meşrulaştırabilecek etkisi ve mezhepler arası dayanışmayı artıracak gücüne vurgu yapmışlardır.³⁷

Projenin temel atma törenine siyasetçiler, İzzettin Doğan ile bazı Alevi kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır. Törende cami ve cemevinin birbirinin rakibi değil kardeşi olduğu mesajları verilmiştir. İzzettin Doğan Aleviliğin kanunların himayesine alınması, cemevlerinin hukuki statüye kavuşturulması ve genel bütçeden pay ayrılması önerisinde bulunmuştur. Proje Alevi gruplar arasında tartışmalara neden olmuş, temel atma töreni öncesinde bir grup Alevi vatandaş projeyi protesto etmek amacıyla Ankara'da toplanmıştır. Buna karşın bazı Alevi dernek üyeleri de projeye destek verdiklerini söylemişlerdir.

Türkmen Alevi Bektaşî Derneği Genel Başkanı Özdemir Özdemir projeyi desteklediklerini belirtmiş, "Fetullah hoca" ifadesini kullanarak uzatılan bu samimi dost elinin düşman eli olmadığını söylemiştir. Bir cemaati temsil eden bir din büyüğünün Türkiye'de yaşayan Alevi yurttaşlara uzattığı ele karşılık verilmesi gerektiğini söylemiştir. Özdemir ayrıca projeye karşı gelmesinin Anadolu Alevileri olarak kendilerini üzdüğünü belirtmiş, karşı çıkanların ülkenin birliği ve bütünlüğünü istemeyen marjinal gruplar olduğunu dile getirmiştir.

Projeyi olumlu gören bir başka kişi ise Aydos Dernekler Federasyonu Başkanı Nurikan Akdemir'dir. Söz konusu projenin toplumsal huzur ve barışı sağlamada önemli bir faktör olduğunu söyleyen Akdemir, "İnsanların ortak

33. "Solcular ve Kürtler, Alevileri kullanıyor; Dışlanan Alevi Gençler Alana İniyor", *Habertürk*, 2 Haziran 2014.

34. "Son 900 Yüzyılın Projesi: Cami-Cemevi Bir Arada", *Sabah*, 9 Eylül 2013.

35. "Gülen'den Alevilere Cami-Cemevi Teklifi", *Haber 7*, 30 Nisan 2013.

36. Ayça Örer, "FETÖ Alevi Derneklerine Sızdı", *Yeni Şafak*, 5 Eylül 2016.

37. Şener Aktürk, "Alevi Kimliği ve Cami-Cemevi Projesi", *Star Açık Görüş*, 14 Eylül 2013.

paydalarını bir arada yaşayabildiği, aynı yerde insanların birbirine, kimliğine saygı gösterdiği bu projeye destek veriyoruz” ifadelerini kullanmıştır.³⁸ Akdemir bu projeyi tarihi bir proje olarak nitelendirmiş ve Sünni kesimin Alevilik hakkında sahip olduğu bazı olumsuz algılar olduğunu ve bu proje sayesinde bu algıların yıkılacağını, Sünnilerin Alevilerin ibadet şekline tanık olacaklarını iddia etmiştir.

Cami-cemevi projesi Aleviler arasındaki yankılarına bakıldığında açıkça bir FETÖ projesi olarak görülmüştür.

Bunun yanı sıra bazı Alevi dernekleri cami-cemevi projesini kabul etmemiş ve sert bir şekilde eleştirmişlerdir. Bu protestolara karşı çıkan kimi Alevi dernek üyeleri eleştirilerin uygun olmadığını savunmuş ve eleştiride bulunanları ciddi manada “Alevi kitlesi olmayan gruplar” olarak nitelendirmişlerdir. Projeye itirazda bulunan Alevi dernek üyelerinin ifadelerinde genellikle Gülenistler ile İzzettin Doğan’ın ortaklaşa giriştikleri bu projede esasında Alevi toplumu demokratik hak taleplerinden uzaklaştırmak, hak ve özgürlükler mücadelesinde toplumsal muhalefetten koparmak ve Alevileri ehlileştirmek çabasının olduğu görüşü yer almaktadır. Ayrıca bu proje kapsamında Ankara’nın Mamak ve Tuzluca’yı bölgelerinin özellikle seçildiği çünkü bölgenin Alevilerin yoğun olarak yaşadığı (yüzde 98’i Alevi kökenli) önemli bir yerleşim yeri olduğu ifade edilmiştir.

Çeşitli Alevi dernek üyelerinin itiraz ettiği noktalar bu projenin her iki inanç açısından da meşruiyetinin olmadığı, barış değil asimilasyon projesi olduğu ve Aleviliğin ılımlı

İslam anlayışı içerisinde eritmeye çalışıldığı şeklindedir.³⁹ Diğer önemli bir nokta cemevine caminin müştemilatı gibi muamele yapılacağı düşüncesidir. Bu muamelenin olmaması için cemevlerinin öncelikle ibadethane statüsüne alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Alevi Kültür Dernekleri Genel Başkanı Doğan Demir Alevilerin ibadet yerleri olarak cemevlerinin kabul edilmediği/tanınmadığı sürece cami ve cemevini bir arada yapmanın çok doğru olmadığını söylemiştir.⁴⁰ Burada kritik nokta Alevilerin cemevinin hukuki statüsü konusundaki talepleridir. Bu yerine getirilmedikçe böyle projelerin yararından çok zararının olacağını o dönemde de yaygın olarak dile getirmişlerdir. Cami-cemevi projesi Aleviler arasındaki yankılarına bakıldığında açıkça bir FETÖ projesi olarak görülmüştür. Bu projenin örgütün amaçları doğrultusunda planlandığı, farklı çevrelere o günün koşullarında kabul ettirildiği ve buna rağmen Aleviler arasında genel kabul görmediğine dair yaygın bir kanaat vardır.

Sahte Alevi Dernekleri

15 Temmuz darbe girişimi sonrası Türkiye’deki olağanüstü hal (OHAL) kapsamında kapatılan çok sayıda dernek arasında 13 Alevi derneği de vardır.⁴¹ Dernek kapatmalarının ardından çeşitli Alevi grupların bu konuda nasıl tepki verdiğine bakıldığında birçoğunun zaten kapatılan derneklerin Alevileri temsil etmediğini ve kitleleri olma-

39. “Tuzluca’yı Özellikle Seçilmiştir”, Bianet, 11 Eylül 2013, <http://bianet.org/bianet/toplum/149839-tuzluca-yi-ozellikle-secil-mistir>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

40. “Alevi Derneklerinden Cami, Cemevi, Aşevi Projesine Sert Tepki”, T24, 5 Eylül 2013.

41. (İstanbul) Anadolu Alevi Bektaşî Federasyonu, (İstanbul) Anadolu Alevi Derneği, (İstanbul) Arifler Alevi Bektaşî Derneği, (İstanbul) Canlar Alevi Bektaşî Derneği, (İstanbul) Çerağ Alevi Bektaşî Eğitim ve Kültür Derneği, (İzmir) Semah Alevi Bektaşî Eğitim ve Kültür Derneği, (Bursa) Haydariye Alevi Bektaşî Derneği, (Çorum) Nefes Alevi Bektaşî Kültür ve Eğitim Derneği, (Gaziantep) Kırklar Alevi Bektaşî Kültür ve Eğitim Derneği, (Mersin) Alevi Bektaşî Eğitim ve Kültür Derneği, (Sivas) Ufuk Alevi Bektaşî Kültür ve Eğitim Derneği, (Malatya) Şah-ı Merdan Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği, (Ankara) Hacı Bektaş Veli Eğitim Kültür Sağlık ve Araştırma Vakfı.

38. “Cami ve Cemevi Projesine Alevi Derneklerinden Destek”, AA, 9 Eylül 2013.

yan tabela dernekleri⁴² olduklarını söyledikleri görülmektedir. Bu derneklerin amacının kendileri “makul” diğer Alevi derneklerini ise “marjinal” göstererek Alevi dernekleri arasına ayrımcılık yaratmak olduğunu söylemektedir.

Hacı Bektaş Veli Alevi Kültür Vakfı Genel Başkanı Ercan Geçmez'e göre bu dernekler spesifik olarak Alevilerin taleplerinin marjinalleştirilmesine hizmet etmektedir.⁴³ Kendileri belli bir Alevi imajı ve prototipi yaratarak buna uymayan Alevi derneklerinin taleplerini bastırmayı hedeflemişlerdir. Cem Vakfı'ndan Doğan Bermek, Alevi toplumunun Cumhuriyet'in hukuk kurallarına yürekten bağlı olduğunu, bu bağlılık sebebiyle çok büyük bedeller ödediklerini ve FETÖ tarafından kurulan sahte Alevi derneklerinin ise gerçek Alevilik ile hiçbir ilişkisinin olmadığını söylemiştir. Cem Vakfı Şube Başkanı Ali Dağ'a göre ise 15 Temmuz darbe girişiminin ardından OHAL kapsamında kapatılan Sivas'ta bulunan Ufuk Bektaş Alevi Derneği FETÖ'ye ait derneklerden biridir ve yönetim kurulu içerisinde Alevi kimlikli hiç kimse yoktur.⁴⁴ Dağ, bu vakıfların yöneticilerine “Alevi misiniz, Sünni misiniz?” diye sorduklarında, “Biz Alevi değiliz, Bektaş felsefesini benimsemiş insanlarız ama arkadaşımızın aileleri Alevi” gibi dolambaçlı ifadelerle karşılaştıklarını söylemiştir. Alevilerden bu derneklere karşı ciddi bir tepki söz konusudur. Bu derneklerin küçük ve büyük hedefleri olduğunu, en önemlilerinin ise kamuoyunda Aleviliğin sözcülüğünü üstlenmek ve Alevi taleplerinin üzerini örtmek, Alevileri asimile etmeye çalışmak ya da kendi amaçları için kullanmak olduğunu düşünmektedirler.

FETÖ'nün Alevilikle ilgili projelerinde “barış” kelimesi yoğun olarak kullanılmıştır. Bu

vurgu Alevilerin önemli bir kısmını rahatsız etmektedir çünkü Aleviler ve Sünniler arasında zaten kavga olmadığını düşünmektedirler. Ehl-i Beyt Vakfı Basın Sözcüsü Teoman Şahin'e göre FETÖ'nün Alevilerle ilgili projelerini bir barış projesi olarak sunması yanıltıcıdır. Çünkü Alevilerle Sünniler arasında zaten kavga yoktur, kavga-yı yaratan Alevilik üzerinde yürütülen projelerdir. Anadolu'da yaşayan Alevi ve Sünni halkın hiçbir zaman birbirine küsmediğini, yüzyıllarca birlikte yaşamaya devam ettiğini, Aleviler ve Sünnilerin sanki 900 yıldır savaş halindeymiş gibi yansıtıldığını ve cami-cemevi projesiyle bu savaşın bitirileceği düşüncesinin hakim kılınmaya çalışıldığını⁴⁵ söylemiştir. Bu anlamda cami-cemevi projesinin de samimi bir proje olmadığını, Alevilik ve Sünniliği birbirine yaklaştırmak yerine daha da kıskırtacağını ve asimilasyon amacıyla yapıldığını düşünmektedir. Genel olarak FETÖ kaynaklı tüm Alevi derneklerinde olduğu gibi cami-cemevi projesinde de FETÖ'nün Aleviler üzerinde planları olduğu ve bu planların ise Alevilerin yararına olmadığı düşünülmektedir.

15 Temmuz sonrası ortaya çıkan bilgilere göre Gülen'in Alevilerden sorumlu imamı Süleyman Uysal'dır. Bu kişinin hem Alevi ve sol kökenli savcılardan sorumlu olduğu hem Alevi kuruluşlarını cemaate bakış konusunda etkilemeye çalıştığı hem de Abant toplantılarının Alevilik temalı olanlarının organizatörlüğünü üstlendiği iddia edilmektedir. Ancak Uysal'ın FETÖ'nün Alevi politikasıyla ilgili bugüne kadar yaptığı en büyük işin cami-cemevi projesi olduğu söylenmektedir. Devlet kadrolarından sivil toplum kuruluşlarına kadar her kesimdeki Alevilerle yaklaşık sekiz yıldır ilgilendiği ve sık sık yurt dışına çıktığı iddia edilmektedir.⁴⁶ Kurulan sahte Alevi derneklerinin arkasında da bu ismin olduğu söylenmektedir. Aleviler bu gizli

42. “FETÖ'cü 13 Alevi Derneği Kapatıldı”, CNN Türk, 4 Ağustos 2016.

43. Bahar Kılınç, “Alevi Kanaat Önderleri: O Dernekler Bizi Marjinal Göstermek İçin Kuruldu”, Sivil Sayfalar, 23 Temmuz 2016, <http://www.sivilsayfalar.org/aleviler-kanaat-onderleri-o-dernekler-bizi-marjinal-gostermek-icin-kuruldu>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

44. Serhat Zafer, “FETÖ Alevisiz Alevi Derneği Kurmuş”, AA, 24 Eylül 2016.

45. Teoman Şahin, “Cami-Cemevi Projesine Neden Karşıyız”, Alevi Sesi, 14 Eylül 2013, <http://www.alevisesi.com/cami-cemevi-projesine-neden-karsiyiz.html>, (Erişim tarihi: 16 Kasım 2016).

46. Abdurrahman Şimşek ve Ferhat Ünlü, “İşte Alevilerden Sorumlu İmam 007”, *Sabah*, 25 Ağustos 2014.

yapılanmanın o günlerde de kısmi olarak farkında olduklarını ama bu boyutlara geleceğini tahmin etmediklerini söylemektedir. Hiçbir Alevi derneğinin 15 Temmuz sonrası deşifre olan bu yapıyı, askeri ya da sivil bir darbeyi desteklemesinin mümkün olmadığını çünkü Alevilerin vatanını ve milletini sevdiğini söyleyerek karşı durmaktadırlar.⁴⁷

Kurulan sahte Alevi derneklerinin en tehlikeli tarafı kritik dönemlerde provokasyon amaçlı kullanılmış olma ihtimalidir. 2013-2016 arası dönemde Gezi Parkı Şiddet Eylemleri ile başlayıp darbe ile biten süreçte henüz aydınlatılmamış çok sayıda olay vardır. Önümüzdeki yıllarda bugün karanlık olan ilişki ağlarının çoğu aydınlatılacaktır. FETÖ'nün Alevilik projelerinin altındaki motivasyon Alevilerin Türkiye'de toplumsal olarak büyük, örgütlü ve güçlü olmalarından kaynaklanmaktadır. Örgüt kendi gelecek tasavvurunda Alevilerin tehlike olabileceğini düşünerek onlar üzerinde etkili olma, ele geçirme ve sonra da kontrol etme amacını gütmüştür.

SONUÇ

FETÖ'nün Alevi gruplara yönelik projelerinde en organize ve dikkat çekici olanları Abant toplantıları, cami-cemevi projesi ve sahte Alevi dernekleridir. Bu faaliyetler örgütün genel hareket tarzına uygun olarak bu alanda uzmanlaşmış sorumlu kişiler tarafından yürütülmüştür. Bu alandaki faaliyetlerin kısa bir zaman dilimi içinde yoğunlaştırılmış olması örgütün etnik kimliklerle ilgili meselelere spesifik bir zaman diliminde el atmış olmasından kaynaklanmaktadır. Örgüt lideri ve örgütün söylemlerinde bu konular üze-

rinde uzun zamana yayılan bir uzmanlaşma göze çarpmaz. Etnik ve dini kimliklerle ilgili meseleler örgütün ajandasında sona bırakılmış, meselelerin zorluğu ve karmaşıklığı bilindiğinden büyüdükleri ve güçlendikleri bir dönemde el atılmıştır. 2013 yılından beri hükümetin Alevi ve Kürt politikaları örgüt üyeleri tarafından takip edilmiştir. Bugün ortaya çıkan bilgilere göre alternatif ve gizli projeler üretilmiştir. Son yıllardaki FETÖ faaliyetlerine ilişkin 15 Temmuz sonrası her gün yeni bilgiler ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki yıllarda karanlık kalan ilişki ağları yürütülen soruşturmalar ve nitelikli gazetecilik çalışmalarıyla aydınlatılacaktır.

FETÖ'nün Türkiye'deki serüveni yıllarca düşük hızla fakat istikrarlı seyretmiştir. Fakat son yıllarda örgütün hem hareket tarzında hem de ilgi alanlarında gözle görülür bir değişim olmuştur. Bu süre içinde büyümüş ve değişmiş, siyasetten uzak durma politikası rafa kaldırılmış ve ortak yarar faaliyetleri örgütsel çıkarılara feda edilmiştir. Yeni durum ne siyasetçiler ne de toplumsal kesimler tarafından zamanında fark edilebilmiştir. Eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'a göre bu mücadelede Cumhurbaşkanı Erdoğan yalnız bırakılmış bir kişidir.⁴⁸ Erdoğan da bu düşüncüyü, "Ben mücadele ederken yanımda sadece milletim vardı" sözleri ile doğrulamıştır.⁴⁹ Dolayısıyla örgütün eylemlerinin yeni bir evreye girdiği hakkında toplumsal bir mutabakatın sağlanması ve üzerinde oluşmuş mistik havanın dağılması ne yazık ki 15 Temmuz kanlı darbe girişimi sonrasında kalmıştır. Bugün FETÖ'nün bir terör örgütü olduğu ve çeşitli toplumsal kesimler üzerinde illegal faaliyetler yürüttüğü Türkiye'de milli bir mutabakatla benimsenmiştir.

47. "Kayseri Alevi Derneği Başkanı: Kapatılan Alevi Dernekleri Çakma", NTV, 24 Temmuz 2016.

48. "Başbuğ: Erdoğan Tek Başına Savaş Verdi", *Sabah*, 2 Ağustos 2016.

49. "Erdoğan Ben Mücadele Ederken Yanımda Sadece Milletim Vardı", *Yeni Şafak*, 27 Ekim 2016.

FETÖ'nün 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirdiği kanlı darbe girişiminden sonra her geçen gün daha fazla deşifre olan ilişki ağları örgütün toplumun ve siyasetin her alanına hakim olma çabasını irili ufaklı planlara dönüştürdüğü ve son otuz yıla yaydığını göstermektedir. FETÖ toplumdaki çeşitli dini ve etnik kimlikler, alt ve üst sınıflar, kültürel bölünmeler ve mesleki örgütlenmelere ilişkin kısa ve uzun dönemli hedefler gütmüştür. Türkiye'de Aleviler hem kimlik hem de din-devlet ilişkileri ile ilgili tartışmaların kesişim noktasında yer alır. FETÖ Alevi meselesi ile son yıllarda yoğun olarak ilgilenmeye başlamış ve bu alanda birbirini takip eden projeler geliştirmiştir. Bu projeler bugünden bakıldığında açık ve gizli yönleri ortaya çıkartılan ve çıkartılmayı bekleyen detaylara sahiptir. Bu analiz FETÖ'nün 2013 yılından bu yana ana gündemlerinden biri olan Alevilikle ilgili projelerine özellikle Alevilik konulu Abant toplantıları, cami-cemevi projesi ve sahte Alevi dernekleri meselelerine odaklanmaktadır.

FETÖ'nün Alevilikle ilgili projelerinin yoğunlaştığı 2013 sonrası dönem aynı zamanda örgütün hedeflerinin görünür olduğu ve Türkiye siyasetinde illegal yöntemleri kullandığı yıllara denk gelmektedir. Bu yönüyle bu projeler kapsamında yürütülen faaliyetlerin içeriği daha da ilgi çekicidir. Projeleri yürüten kişiler, ilişki ağları ve söylemleri meselenin birinci yönünü, Türkiye siyasetinde denk geldiği dönemin parametreleri ise ikinci yönünü oluşturmaktadır. Bundan dolayı sözü edilen projeleri ele alırken Türkiye'nin siyasi atmosferine ve FETÖ ile ilgili toplumsal ve siyasal gelişmelere de odaklanmak gerekmektedir.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org